

הבישול נעשה יין, ויין שנתהווה ע"י בישול צימוקים ולא נעשה בו אח"כ שום בשול, מ"מ אין בו משום מגע עכו"ם.

כנראה שהבין כת"ר שהאיסור ביין מפוסטר הוא בגלל שלא נתבשל אח"כ ואם כך הו"ל לתמוה ביותר שהרי לפני הפיסטור הוא יין הראוי לברכת בורא פרי הגפן.

אולם כפי האמור כל יסוד האיסור הוא הואיל והוא יין רגיל, שעל בישול כזה לא דברו חז"ל.

ג. ומ"ש בסוגריים "נראה לדעת הראשונים דאין הדבר תלוי אלא בראוי לנסך וכשרים לעזרה, אם ישתנו הדברים ויתחילו הגויים לנסך לע"ז גם יין מבושל, ישתנה דינם" היינו עפ"ימ"ש התוס' ע"ז נ"ג ע"ב "וא"ת

כיון שגזרו על ניסוך העכו"ם הו"ל דבר שנאסר במנין שצריך מנין אחר להתירו (ולמה התירו בזה"ז מגע עכו"ם בהנאה משום דעכו"ם לא מנסכים) וי"ל דלא גזרו אלא על המנסכים וכיון דהשתא לא הוו מנסכים לע"ז י"ל להתיר ולפי"ז יש לדון כשם שחז"ל בזמן שגזרו על מגע גוי ביין, הוציאו מן כלל גזירתם אם ישתנו הדברים וגויים לא ינסכו לע"ז ואז לא עליהם תחול הגזירה לאסור בהנאה. כמו"כ י"ל דבזמן שהוציאו מן הכלל יין מבושל מפני שאין מנסכים, ואם ישתנה הדבר ומנסכי גם יין מבושל, גם הם הוי בכלל — ואין לפי"ז ראייה מגריס בכתמים.

והנני בזה ידידו"ש

יוסף של' אלישיב

סימן עז

פאות נכריות העשויות משערותיהן של עובדי אלילים הגרים בהודו שהם מסתפרים לע"ז שלהם

ב"ה י' כסלו תש"ן

לכבוד הרה"ג מהור"ר אליעזר סמפנסקי שליט"א

ברכה ושל' רב

ע"ד השאלה אם מותר להשתמש בפאות נכריות העשויות משערותיהן של עובדי אלילים הגרים בהודו שהם מסתפרים לע"ז שלהם. אם אין בהם משום תקרובות ע"ז ואסורים בהנאה.

לכומרי בתי אלילים אלא היו זורקים אותן לאשפה ורק בזמן האחרון לוקח המנהל של בית ע"ז את השערות ומוכר לסוחרים. השערות מעולם לא מכניסים לבית ע"ז כי כאמור הם דבר טמא אצלם. אלו המסתפרים בכלל אין להם ענין בזה לאן הולכות השערות העיקר אצלם לגלח שערותיהם בשטח הקרוב לבית הע"ז. זה תוכן דבריו.

והנה קיי"ל ביו"ד סי' קל"ט סעי' ב' דבר שאין מקריבין ממנו בפנים אינו נאסר מדין תקרובות אא"כ עשה ממנו כעין זביחה או כעין זריקה המשתכרת, והוא דרך לעובדה באותו דבר אע"פ שאין דרך לעובדה בזה הענין כיצד עבו"ז שעובדים אותה

ודאי עצם השאלה תלוי במציאות באיזה אופן הם עושים זאת, אמנם כת"ר צירף למכתבו חו"ד של אחד הידוע כמומחה הכי גדול בעניני הודו, ד"ר.... לפי"ד נתינת השערות אינם בגדר קרבן אלא גדר נדבה ואם אירע לאחד איזה צרה או שמחה נודר דבר חשוב לע"ז כגון כלי זהב וכסף כך יש שמנדבים שערותיהן. — לפי חוקי ההינדו אסור לנשים לגלח שערות ראשן כי אם באופן זה. והשערות אצלן דבר חשוב. הוא הוסיף כי השערות דבר טמא הוא לפי ההינדו ואסור להם להכניס שערות לבית ע"ז. והם מסתפרים מחוץ לבית ע"ז [רק בשטח השייך לרשות ע"ז] ובתי עכו"ם מעמידים מגלחים חוץ לבית ע"ז שלהם, והם המגלחים שערות ראשן. ובזמן הקודם לא היו נותנים השערות

בפנים ומעתה הוא שבירת מקל זה כזביחת מפרקת בהמה וחשיבא ליהוי תולדה דידה". ובוה ובכיוצ"ב שפיר י"ל דבעינן שתהי דוקא בפני. וע' ריטב"א ע"ז דף נ"ט דמסתבר טעמייהו דר"י ב"ב וריב"ב שאין מנסכין אלא בפני ע"ז.

ולפי"ז במקרה דנן הרי אין מתגלחים אלא בחוץ לבית ע"ז, אכן בע"ז דף נ"א גרסינן בשלמא יינות שמנים וסלתות איכא כעין פנים ואיכא כעין זריקה המשתברת אלא פרכילי ענבים ועטרות של שבלים לא כעין בפנים איכא ולא כעין זריקה המשתברת איכא א"ר כגון שבצרן מתחלה לכך. ופירש"י שבבצירתן עבדה לעכו"ם דהוי כשבר מקל לפניה דדמי לזביחה. הרי לכאורה גם בהני לא בעינן שיהי בפני ע"ז. אכן בלא"ה הק' הראשונים על שיטת רש"י הסובר שאין המקל נאסר ע"י שבירתו אם אין עובדין את הע"ז בקישקוש מקל. ולמה א"כ נאסרו פרכילי ענבים ועטרות שבלים גם אם בצרן מתחלה לכך מ"מ הרי בע"ז של מרקוליס עסקינן ואין דרכה של מרקוליס בכל אלו כלל ותי' דהתם ליכא שום תקרובת מקל בפנים בעינן שתהא עבודתה במקל אבל הכא שכיוצא בו הוה בא לפנים בבכורים שפיר מתסר מדאורייתא אליבא דרב". ולפי"ז אכתי לא שמענו במילי אחרינא כגון שבירת מקל שיאסר אם שבר מחוץ לבית ע"ז.

שו"ר בס' עבודת עבודה להגאון מוהר"ש קלוגר זצ"ל וזל"ש כגון שבצרן מתחלה לכך הנה כיון דנקט תחלה שיבר מקל לפני משמע דאם לא הי' בפני פטור וא"כ צ"ל דלמאי דמשני עכשיו שבצרן מתחלה לכך דעיקר איסורו מצד הבצירה א"כ צ"ל שהי' הכרם נטוע לפני ע"ז ובצרן לפני לעבודתה ולכך מתסרו אך אפשר"ל דמאי דנקט תחלה שבר מקל לפני הוי רק דאז בסתמא אף שאינו מפרש דהוי לעבודתה מסתמא הוי לעבודתה וחייב אבל שלא בפני אינו חייב בסתמא אבל אם פירש דהוי לעבודתה חייב וא"כ שוב י"ל דמירי כאן שלא בפני רק שבצרן מתחלה בפירוש לכך". ותירוצו השני צ"ע דלכאור' משנה שאינה צריכה היא. דאטו ס"ד בא' שבר מקל ולא אמר מידי, שייאסר משום תקרובות ע"ז גם אם שבר בפניה סתם לעבודתה בקשקש מקל פשיטא דסתמא כפירושו.

ובלאו כל הני מילי לפי המומחה הנ"ל — אין במעשה התגלחת שום סרך של עבודת עבודה לע"ז

שמקשקשים לפני' במקל ושיבר מקל לפני' נאסר מפני ששבירת המקל דומה לזביחה אבל אם אין עובדים אותה במקל כלל אינו חייב ולא נאסר. לפי האמור, אין עובדים ע"ז שלהם בהקרבת שערות כלל, ואם כן גם אם הי' מתכוון המתגלח לעבוד בזה את הע"ז שלו, אכתי לא נאסר וכנ"ל.

והנה המגלחים הלוא יודעים שהשערות הולכות לאשפה או עומדים למסחר והא קיי"ל דאין הכל הולך אלא אחר העובד וישראל ששחט בהמתו של גוי אפי' חישב הגוי לע"ז כשרה (יו"ד סי' ד' סעי' ג') אך בנ"ד גם הניקף מסייע, וקיי"ל מכות כ' א' המקיף וא' הניקף לוקה. אכן לדעת הש"ך בנקה"כ יו"ד סי' קצ"ח מסייע אין בו ממש ורק בלאו דלא תקיפו מדאפקיה רחמנא בלשון רבים משמע דאתרי אזהר רחמנא וגם ניקף בכלל. ודלא להוי כלאו שאין בו מעשה בזה סגי במה שהוא מסייע דבמעשה כל דהוא סגי. והא כדאמר' בעלמא עקימת פיו הוי מעשה וכ"כ הריטב"א במכות כ'. ואף להט"ז החולק ע"ז וס"ל דבוה שמטה עצמו אליו להקיפו ייחשב מעשה [וזה כתי' קמא בריטב"א הנ"ל] אכתי יש לדון אם בסיוע של הניקף ייחשב כעובד שיאסר משום תקרובות. וע' סד"ט סי' קצ"ח סקל"ט ע' בריטב"א מכות כ' בהדיא בשם ר"מ כדברי הש"ך — ואף שכ' שם עוד תי' — נראה מדבריו שתירוצ' זה שכ' בשם הר"מ הוא עיקר, וכ"נ מתוס' בפ' המצניע" וכו"ד המג"א בסי' ש"מ.

והנה בע"ז דף נ' עכו"ם שעובדין אותה במקל שבר מקל בפניה וכן בדף נ"א שבר מקל בפני' חייב ונאסרת. וכ"ה לשון הרמב"ם פ"ז מע"ז ובשו"ע סי' קל"ט. אלא דבע"ז דף נ"ט פליגי בזה תנאי אי בעינן ניסוך בפני ע"ז דוקא ועכו"ם שניסך יינו של ישראל שלא בפני עכו"ם אסור ור"י בן בבא וריב"ב מתירין משום שני דברים א' שאין מנסכין יין אלא בפני עכו"ם וקיי"ל כרבנן דנאסר אפי' שלא בפני עכו"ם. מ"מ י"ל דזה דוקא בניסוך וה"ה שחיטה זריקה הקטרה דדבר הנעשה בפנים אבל דברים שלא שייכים בפנים ורק דנאסרים בגלל דדמי שבירה לזביחת בהמה ששובר מפרקתה וזה דוקא — כאמור לעיל — באופן שעובדין אותה בקשקוש מקל — וז"ל הריטב"א שם "דכיון דליכא עבודת מקל לפני' היכי חשבינן לה כעין זביחה אלא דכיון שבכך עבודתה במקל הוא מקל לדידה כבהמה

מתאימים למציאות. כי לפי"ד כת"ר קיים הכחשות וסתירות בעצם מעשה התגלחת. והדבר טעון איפוא בירור גופא דעובדא היכי הוי.

בברכת התורה

יוסף שלו' אלישיב

אלא הני עובדי אלילים רק מראים במעשה התגלחת עד כמה הם אדוקים בע"ז ושהם מוכנים להשחית ולאבד את היקר להם בגללם. אבל אין שום חלות שם ע"ז על עצם השערות.

אכן כל דברינו סובבים והולכים עפ"י דברי המומחה הנ"ל. וכמובן שאין בידי לקבוע עד כמה דבריו

סימן עח

באיסור עשיית מנורה של ז' קנים

ב"ה ר"ח מנ"א תשל"ג

כבוד ידידי הנעלה הרה"ג המצויין מוהר"ר זלמן דרוק שליט"א

ברכה ושלוש רב

הריני מאשר בתורה קבלת ספרו היקר "מקדש מעט" כולל הלכות ביהכ"ג, ואם כי לא נפנית לעיין בכל הני מילי המובאים בספרו, אך מן המעט שראיתי נוכחתי לדעת כי הוא ישר הולך, מתון ומסיק לאסוקי שמעתתא, והדברים מבוארים באר היטב ומסודרים בטוב מעם.

אני מלא תקוה כי יוסיף עוד ידו להשלים את אשר החל לעשות ויהי אי"ה תועלת למעינינו בו.

דבריהם צ"ב טובא שהרי בתחלת הסוגי' קאמר אביי לא אסרה תורה שמשין שאפשר לעשות כמותן דמשמע דיש חילוק בין משמשין שאפשר לעשות כמותן לבין משמשין שא"א לעשות כמותן, וכן הא דקאמר אביי לא אסרה תורה אלא דמות ד"פ ובמסקנא כולהו אסירא ולפי"ז הרי ודאי הדר ב"י ממאי דקאמר בכל חד מנייהו לא אסרה תורה אלא וכו' וכבר עמד ע"ד הפנ"י בר"ה ע"ש.

ואם כוונתם למ"ש ביומא היינו שיטת ר"מ מרוטנבורק דלפי"ד שפיר כולהו שינויי דאביי קושטא נינהו דלמסקנא נמי דמשני לא אסרה אלא שמשין שאפשר לעשות כמותן היינו לענין אחרים עשו לו ועיקר שנויי דאביי לאוקמ"י הא דר"ג בלבנה שאחרים עשו לו וכמ"ש הר"ן בע"ז משמ"י דמוהר"מ ז"ל, ואם כן הא כ' ר"ן דהרי"ף והרמב"ם השמיטו הא דאחרים עשו לו ומסיק הר"ן שם דלדידהו אין היתר גם ע"י אחרים והם סוברים דכיון דקושטא דמילתא הא דלהבין ולהורות שרי מעתה לית לן למימר בד"ר"ג דאחרים עשו לו, ולפי"ז מדחיא לגמרי ההוא דאמר אביי דלא אסרה תו' אלא שמשין שאפשר לעשות

ואמרתי לרשום כאן במה שנתעוררתי בפתחי את ספרו בסי' י' הביא קו' ע"ד הרמב"ם בפ"ז מה' ביהב"ח שמונה שם כל הדינים שהם בכלל מורא מקדש ובתוכם איסור עשיית מנורה של ז' קנים ובגמרא ר"ה וע"ז מבואר שהאיסור הוא מלא תעשון אתי, ות"י המנ"ח דלמסקנת הגמ' לא ילפינן מקרא דלא תעשון אתי אלא שמשין שבמדור העליון והתחתון והברייתא האוסרת לעשות היכל ומנורה אין בזה אלא משום לתא דמורא מקדש.

וע"ז כתוב בסי' הנ"ל ומ"ש שהש"ס הדר ב"י במסקנא ועשיית היכל ומנורה אינו שייך לקרא דלא תעשון אתי ורק בס"ד סבר כן, קשה לומר כן דהרי כ' התוס' בע"ז מ"ג דהני תלת מילי דאביי לא הדר ב"י בכל זימנא דכולהו אמת הן היינו דאף למסקנא נשאר הלימוד על איסור היכל ומנורה מקרא דלא תעשון אתי וקשה לו' דהרמב"ם יחלוק בזה עהתוס' עכ"ד.

והנה אם כוונת התוס' כפשוטם דתורה אחת ומשפט אחד לכולם ואין שום חילוק דין ביניהם הרי